

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Többnyelvűség

(2009/C 77/25)

2008. február 4-én kelt levelében Margot WALLSTRÖM asszony, az Európai Bizottság alelnöke az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a következő tárgyban:

Többnyelvűség.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. július 18-án elfogadta véleményét. (Előadó: An LE NOUAIL-MARLIÈRE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. szeptember 17–18-án tartott, 447. plenáris ülésén (a 2008. szeptember 18-i ülésnapon) 144 szavazattal 8 ellenében, 13 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

A vélemény és a következtetések összefoglalása

- Miközben megállapítja, hogy a téma egyre inkább politikai és gazdasági jellegűt ölt, az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul, hogy az Európai Bizottság helyett, hogy olyan konkrét programot javasolt volna, amely a 2005-ös „Új stratégia a többnyelvűség ösztönzésére” folytatása lenne, mandátuma végére új stratégiát kívánt kidolgozni.
- Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy gyorsítsák fel a követendő célkitűzésekről szóló vitát annak érdekében, hogy érthetővé váljanak a kultúra és az oktatás területén koordinációs keretben elvégzendő tevékenységekre vonatkozó döntések.
- Arra ösztönzi a tagállamokat és az Európai Bizottságot, főként az első oktatott és tanult élő nyelv tekintetében, hogy támogassák az angol-amerikai nyelven kívüli nyelvek választását, valamint a közösségen kívüli cserék szintjén ösztönözzék az európai nyelvek tanulását és használatát.
- Megállapítja, hogy szoros összefüggés van az európai polgárok nyelvi szükségletei, az európai foglalkoztatási stratégia és az európai strukturális alapok, főként a Kohéziós Alap programtervezésének konvergencia-célkitűzései között. Emiatt arra ösztönzi a polgárokat, hogy használják ez utóbbiakat arra, hogy anyanyelvükön kívül sajátítsanak el további két élő nyelvet, sőt amellet van, hogy az alapok felhasználásakor ez a szempont élvezzen elsőbbséget. Ezenkívül hozzáteszi, hogy a célkitűzésnek két minőségi célból kellene állnia. Ezek: egyrészt az európai nyelvek életképességének megőrzése, másrészt az ismeretek kiterjesztése a közösségen kívüli nyelvekre, amelyek hasznosak lehetnek az európaiak számára a kulturális, szociális, politikai és gazdasági cserék során, hozzájárulhatnak a kultúrák megismeréséhez, a békéhez és a népek barátságához.
- Megállapítja, hogy nem történnek lépések a tisztességes (vagyis bejelentett és szociális védelemben részesülő) munkától leginkább elzárt, illetve a városi és turisztikai

központoktól legtávolabb élő néprétegek érdekében. Ezért arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy tervezett tevékenységeik során ügyeljenek arra, hogy ne hozzanak létre diszkriminációt, illetve elbánásbeli különbségeket, valamint arra, hogy tevékenységeik ne vezessenek újabb kirekesztéshez vagy újabb frusztrációkhoz. Ennek érdekében különösen azt ajánlja, hogy konzultáljanak a szociális partnerekkel és az ezeken a területeken tevékenykedő civil szervezetekkel.

- Mivel az Európai Bizottság belső, szolgálatok közötti konzultációt kíván szervezni, az ajánlott intézkedéseknek figyelembe kellene venniük a szabályozás javításának háttérét oly módon, hogy az intézkedések ne befolyásolják negatívan a kkv-k versenyképességét.
- Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak arra kellene törekedniük, hogy pontosan az európai tanúsítási rendszer keretében ne csak a formális, hanem az informális tanulmányokról szóló igazolásokat is értékeljék annak érdekében, hogy felmérjék azok kiterjedését, és hogy azok – **státusztól függetlenül – minden polgár és munkavállaló számára lehetővé tegyék a képesítések átvitelét és elismerését.**
- A társadalmi párbeszéd keretében az EGSZB arra is felszólítja a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy ösztönözzék a nyelvvel kapcsolatos szakmákat (tanárok, fordítók, tolmácsok), hogy biztosítani lehessen a hivatalos nyelvek használatát az intézményi kommunikációban, valamint emlékeztet arra, hogy az ilyen jellegű szükségletek fedezése a gazdaság területén sincs kellőképpen biztosítva.

1. Bevezetés

2006. szeptember 6-án, kevéssel a többnyelvűségért és a kultúrák közötti párbeszédért felelős biztos posztjának létrehozása, és Leonard Orban biztos kinevezése előtt az EGSZB véleményt fogadott el, amelyben „a többnyelvűséget ösztönző új keretstratégia” megalkotását szorgalmazta ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Az EGSZB 2006. október 26-i véleménye: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére”, előadó: An LE NOUAIL-MARLIÈRE (HL C 324., 2006.12.30.).

Nem sokkal ezután, 2007. szeptember 25-én az új biztos – az EGSZB elnöke, Dimitriadis úr felkérésére – személyesen is megjelent az EGSZB plenáris ülésén, nagy érdeklődést mutatva bizottságunk munkája iránt.

Mivel új stratégiát kíván kidolgozni a kérdéssel kapcsolatban, az európai biztos feltáró vélemény kidolgozására kérte fel az EGSZB-t.

Az EGSZB a következő célokat tartotta szem előtt:

- Az Európai Bizottság által kidolgozott előző stratégia, illetve az EGSZB által hozzáfűzött ajánlások végrehajtásának értékelése.
- Az Európai Bizottság intézkedéseinek összefoglalása.
- Válaszadás az Európai Bizottság által szervezett széles körű konzultáció általános keretében, illetve a 2008. április 15-i meghallgatáson elhangzott konzultációs felkérésre, megfelelő időben ahhoz, hogy az Európai Bizottság által 2008 szeptemberében elfogadandó közlemény figyelembe vehesse ajánlásait.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSZB megállapítja, hogy a témáról napról napra több szó esik, mégpedig nem valamiféle divatjelenség miatt, hanem a globalizáció valós kontextusában, amely egyre több és egyre többféle szereplőt érint. Új helyzetek alakulnak ki, új megoldásokat és új válaszokat követelve. A világ változik – a gazdaság és a technológia területén éppúgy, mint a szociális, politikai, kulturális és állampolgári területen. Egyes jelenségek mindig is léteztek, vagy legalábbis igen régi keletűek, csak éppen manapság sokkal intenzívebb, láthatóbb, illetve akár kulcsfontosságú problémává lépnek elő.

2.2 A kulturális dimenzió az élet igen különböző területein – a munkahelyen, az üzleti életben, a szabadidő és a turizmus területén – új jelentőséget kap, amelyet az EGSZB köteles minden aspektusában megérteni ahhoz, hogy magáévá tegye a polgárok problémáit, és hogy – a konzultációkban való részvétellel és vitaindító felszólalásokkal – praktikus, értelmes javaslatokkal szolgálhasson az európai intézmények számára.

A vélemények sokfélesége és gazdagsága jól mutatja, milyen fontosnak tartják az európai polgárok ezt a kérdést, amely emberi mivoltukban egyformán érinti őket.

2.3 Fent idézett véleményében az EGSZB a következő ajánlásokat terjesztette elő:

- „az Európai Bizottság világosítsa fel a tagállamokat, és határozza meg pontosabban a *végrehajtandó kapcsolódó és kiegészítő intézkedéseket a kért nemzeti tervekben*, és tegye egyértelművé, hogy a soknyelvűség vagy a többnyelvűség lehetséges hozzájárulás az EU politikai és kulturális integrációjához, és a megértés, illetve a társadalmi integráció mozgatója,
- ha tartós eredményt kívánunk elérni, a tanítási *kínálat nagyságát* európai szinten koordinálják, és hogy ne csak bizonyos, korlátozott számú nyelvet tekintsenek kompetecianövelőnek,

– a szakmai, kulturális, politikai, tudományos, társadalmi területeken minden többnyelvű gyakorlatot támogassanak és ösztönnözzenek,

– *a szakértők között ne csak a társadalmi és természettudományi diszciplínák képviselői kapjanak helyet*, hanem legyenek közöttük gyakorló nyelvészek, tolmácsok, fordítók vagy más, kifejezetten a nyelvvel foglalkozó szakemberek is,

– *a jelenlegi fiatal és kevésbé fiatal felnőtt generációt – az egész életen át tartó tanuláson és kulturális jogaikon keresztül – megfelelően, a jelenleginél jobban vegyék figyelembe ezen irányultság esetében akkor, amikor az Európai Bizottság a programozási szakaszba lép majd,*

– az Európai Bizottság ne csak az egyetemi munkákra támaszkodjon, hanem az e területen *aktív egyesületek* tevékenységére is, és támogassa a civil társadalom hálózataiból érkező kezdeményezéseket is”.

2.4 Összefoglalva az EGSZB rámutatott, hogy a lehető legtöbb polgárt be kell vonni a nyelvtanulási, nyelvgyakorlási és nyelvismereti stratégiákba, realista eszközöket keresve ennek megvalósítására. Figyelmeztetett rá, hogy e politika nem lehet új társadalmi megkülönböztetések forrása. Továbbá az Európai Unió forrásnyelvei számának globális átgondolását szorgalmazta, az Unió nyelvi, kulturális, gazdasági határainak tágítása érdekében. Ezen túlmenően a gazdasági, kulturális és polgári aspektus közötti egyensúlyra, illetve a foglalkoztatás és a munka területén való felzárkózásra figyelmeztetett.

2.5 Az EGSZB emlékeztetett arra is, hogy a világ nyelvi és kulturális régiói éppúgy változnak, ahogy a globális politikai és gazdasági egységek, és hogy sajnálatos módon egyes nyelvek kihalásának tendenciája együtt jár bizonyos társadalmi és politikai csoportok asszimilációjával vagy eltűnésével. Európa ugyanazokkal a kihívásokkal néz szembe, mint bármely más régió a világban, vagyis egyrésztől egyetlen nyelv válik egyeduralkodóvá a nemzetközi kapcsolatokban, másrésztől pedig a regionális nyelvek sokféleségét, egyes nyelvjárásokat az eltűnés fenyegeti. Néhány különbség azonban van: az EU-nak meg kell találnia a nemzeti hivatalos nyelvek státuszát az egyesített (vagy az egyesülés felé tartó – attól függ, hogyan ítéljük meg az EU integrációjának fokát) politikai és gazdasági térségen belül.

2.6 Az EU olyan, identitással kapcsolatos félelmekkel kénytelen szembesülni, amelyek minden kulturális és nyelvi kérdés mélyén ott rejtőznek, ám ugyanakkor ott vannak a kezében a kiépülése során megszerzett ütőkártyái. Gondolunk itt például a társadalmi és területi kohéziót szolgáló eszközökre, a képviseleti és részvételi demokrácia közös kritériumaira, vagy az egyfajta szolidaritáson alapuló szociális modellekre.

2.7 A demográfiai kihívások és a kulturális érdekek azonban együttesen nagyobb kérdéseket is felvetnek, amelyekkel mernünk kell szembenézni: mennyire tartják fontosnak az európaiak saját nyelvüket, annak megismertetését, megővését, továbbélését, kihalásának megelőzését – egy szóval mennyire fontos számukra, hogy egymás közt és másokkal saját nyelvükön beszélhessenek?

3. Részletes megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság 2007. szeptember 14-én nyilvános konzultációs eljárást indított, amely 2008. április 15-én konferenciával zárult; e konferencia során a jelenlévő számos kulturális illetve pedagógiai egyesület és szervezet előtt a következő munkacsoportok eredményeiről számolt be:

- az értelmiségiek csoportja, Amin Maalouf elnökletével,
- a *Business Forum* Davignon úr elnökletével,
- a *Centre National des Langues* jelentése: „Elan jelentés: A vállalkozások hiányos nyelvi kompetenciájának hatása az európai gazdaságra”,
- a bizottságokkal (RB és EGSZB) folytatott hivatalos konzultációk,
- a tagállamokkal folytatott konzultációk: 2008. februári miniszteri konferencia,
- a többnyelvűséggel foglalkozó magas szintű szakértői csoport ajánlásai,
- az internetes konzultáció során beérkezett egyéb hozzászólások.

3.2 A viták során számos kihívást sikerült azonosítani:

- gazdasági kihívások
- politikai kihívások (többnyelvűség és regionális integráció)
- kulturális jellegű (többnyelvűség) és interkulturális kihívások
- a személyes és kollektív kommunikáció azt az illúziót kelti, hogy a nyelv éppolyan, mint bármely más kommunikációs eszköz. Milyen jövő vár az irodalomra?
- Soknyelvűség és többnyelvűség: egyesek felteszik a kérdést, hogy szükséges-e személyes nyelvi kompetenciákkal rendelkezni egy egynyelvűvé váló nyelvi környezetben?
- Az Európa Tanács kiemelte a kisebbségi nyelvek védelmének és könnyebb használatának szükségességét, amennyiben hatékonyan szeretnénk felvenni a küzdelmet a nacionalizmussal: a sokféleséget szolgáló többnyelvűség nem válhat kirekesztés forrásává.
- Számos résztvevő vetette fel a nyelvekkel kapcsolatos frusztrációk és egyenlőtlenségek, az európai nyelvek egymás közötti és Európán kívüli konfrontációját, valamint a nemzeti kulturális politikák együttélése kérdését.
- Kulturális jogok és szociális jogok? Sokan felvetik a kérdést, milyen eszközök állíthatók ezen kötelezettségvállalások szolgálatába? Felvetődött a romák konkrét helyzete, általában véve integrációjuk, illetve konkrétan nyelvük megtanulásának és megőrzésének lehetősége.
- A foglalkoztatás, a munka, a saját nyelven végzett munkához való jog – anélkül, hogy az elvégzendő munkához képest aránytalanul sok ismerettel kellene rendelkezni – valamint a

nyelvek elégtelen tudásával, illetve nem tudásával jellemzett többnyelvű környezetben felvetődő biztonsági kérdések.

3.3 Az Európai Bizottság által a meghallgatáson ismertetett célkitűzések a következők:

3.3.1 A nyelvi kompetenciák diverzifikálása az EU-n belül („az angol nem elég”).

Az Európai Bizottság ambíciója egyértelműen a „mindenható angol” tendenciájának megfordítása. Leonard Orban a meghallgatás alatt tartott beszédében – ahogyan más alkalmakkor is – egyértelműen a „mindenható angol” tendenciájának megfordítására törekedett.

3.3.2 A társadalmi aspektus:

- A nyelvek szerepének megerősítése a társadalmi kohézió területén.
- A migránsok integrációjának megkönnyítése, a befogadó országban használt nyelv elsajátításának támogatása, az anyanyelv használatának és megőrzésének bátorítása, az anyanyelv továbbadása az utódoknak, a migránsok nyelvének forrásként és gazdagító tényezőként való felfogása.

3.3.3 A gazdaság területén:

- A nyelvi kompetenciák fejlesztése a munkavállalási lehetőségek, illetve a vállalkozások versenyképessége érdekében.
- A többnyelvűséghez kapcsolódó aspektusok átfogó integrálása az európai politikákba, egy felmérésből kiindulva.

3.3.4 A többnyelvűség aspektusának megjelenése az EU külpolitikájában:

Az Európai Bizottság megerősíti a „barcelonai célkitűzést”, konkrétan: 1 anyanyelv + 2 élő nyelv ismeretét minden polgár esetében, amit a következőképp módosít: 1 anyanyelv + 1 nemzetközi nyelv + 1 úgynevezett „affektív” vagy „adoptált” nyelv (a koncepciót az Amin Maalouf által elnökölt csoport jelentése ihlette).

3.3.5 Az eszközök és a módszerek:

Az Európai Bizottság a „business literacy system” elnevezésű, informális nyelvtanulási módszert kívánja támogatni, amely gyorsabb értést és könnyebb hozzáférést eredményez, ám kevés részlettel szolgált a kérdésben. Leszögezi, hogy alkalmat kíván teremteni az európai polgárok számára, hogy például az autóbuszokon, illetve egyéb nyilvános helyeken idegen nyelvi elemekkel találkozzanak, és hogy a nyelvtanulást a „hozzászoktatás” révén kívánja elősegíteni.

3.3.6 Ami a jövőt illeti:

Az Európai Bizottság a tagállamok középtávú stratégiai keretbe illeszkedő strukturális együttműködésére kíván támaszkodni, e politika kidolgozásával európai hozzáadott értéket teremtve.

3.4 Az ELAN-jelentés ⁽²⁾:

Az ELAN-jelentés a vállalkozások képzett, többnyelvű munkaerő iránti szükségleteit elemzi. Ugyanakkor sem a betöltött munkahelyek, illetve pozíciók szükségletei alapján, sem tevékenységi szektoronként nem állít fel semmilyen tipológiát. Az Európai Bizottságnak ajánlatos volna az élet- és munkakörülmények javítására szolgáló, dublini székhelyű alapítvánnyal (vagy valamely másik európai szervezettel) elvégeztetni a vállalkozások, illetve a munkavállalók szakmai igényeinek pontosabb tipológiai értékelését.

3.4.1 A Vállalatok Fóruma csoport jelentése, elnök: DAVIGNON ⁽³⁾

A 2008 júniusában megjelent jelentés kifejti, hogy a Vállalatok Fórumának szempontjából miért fontos a nyelvi kompetenciákba történő beruházás. Összefoglalja, mi az, amit vállalati körökben eddig megtettek a nyelvek előmozdítása érdekében, és ajánlásokat fogalmaz meg a vállalatok számára azzal kapcsolatban, miként javíthatják eredményeiket a „többnyelvű” kereskedelmi kommunikáció területén: „számba kell venni a nyelvi kompetenciákat; felül kell vizsgálni munkaerő-felvételi és stratégiai fejlesztési politikájukat a humán erőforrások területén; be kell ruházni a nyelvi képésbe; a különböző nyelvek anyanyelvi beszélőit kell alkalmazni; hasznosítani kell a fordítók, tolmácsok, kommunikátorok és közvetítők nyelvi technológiáit; javítani kell az alkalmazottak nemzetközi mobilitását”. A jelentés Európa és intézményei, valamint a helyi, regionális és nemzeti kormányok számára is megfogalmaz néhány ajánlást, és a többnyelvűség mellett érvel.

3.5 Az Amin Maalouf által vezetett csoport jelentése ⁽⁴⁾:

Az EGSZB helyesli az Európai Bizottság kezdeményezését, melynek keretében neves értelmiségiek egy csoportjával folytatott konzultációt, mely csoport jelentéséről a csoport képviselője április 15-i meghallgatása során kijelentette, hogy „alighanem a legjobban megírt és legjobban olvasható jelentés az Európai Bizottság által eddig kiadott összes jelentés közül” – aminek bizonyos mértékig igazat is adhatunk –, és amely azt a javaslatot terjeszti elő megfontolásra, hogy az európaiak egyrésről egy nemzetközi nyelvet, másrésről pedig egy „érzelmi alapon” választott „adoptált” nyelvet tanuljanak, utóbbit érdek nélkül, nem gazdasági megfontolások alapján, hanem pusztán a maguk öröme. A javaslat – jóllehet nagylelkű, és elismeri a nyelvek kulturális és kommunikációs katalizátorszerepét – feltételezi, hogy minden polgár azonos mértékben rendelkezik érdeklődéssel és idővel a nyelvi foglalatosságokhoz, ami távolról sem így van, egyrésről kulturális okokból, másrésről mert az európai polgárok többségének nincs megfelelő vásárlóereje ahhoz, hogy ilyen „kvalifikáló” kulturális tevékenységekkel foglalkozzon, Pierre Bourdieu professzor szavait idézve.

Való igaz például, hogy mind több európai polgár és főként európai fiatal érzékeli, milyen fontos az európai vagy nem európai élő idegen nyelvek tanulása, de egyúttal folyamatosan

nő azon polgárok száma is, akik számára mind nehezebb biztosítani gyermekeik megélhetését és nevelését; látni kell továbbá – anélkül, hogy mindenütt osztályharcot vizionálnánk – az európai társadalom szegmentáltságát is; valamint azt, hogy a kohéziós alapoknak is hozzá kellene járulniuk e kérdéshez, nevezetesen a lisszaboni stratégia címén.

Éppen ezért a Grundtvig-programok, a felnőttoktatási programok és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó programok lehetséges hozzájárulását az Európai Bizottság szolgálatai közötti egyeztetések során számszerűsíteni kell, mielőtt a tagállamok, a Tanács és a Parlament elé kerülnek. Ez európai hozzáadott értéket teremtene az oktatás terén meglévő tagállami kompetencia mellett.

Végezetül az EGSZB megjegyzi, hogy a fenti javaslat nem oldja meg az angol mint első számú idegen nyelv választásának kérdését, teljesen a tagállamokra és a szülőkre bízva e kérdés megoldását, feltéve hogy az Európai Bizottság nem veszi nyíltan elő a problémát. Tény, hogy „az angol nem elég”, de továbbra is mind az EU, mind a nemzetközi kereskedelem elfogadott nyelve. A javasolt út csupán első lökés lehet, nem megoldás. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság, a tagállamok, a Tanács és a Parlament figyelmét e pontra.

3.6 A Régiók Bizottságának véleménytervezete ⁽⁵⁾:

A Régiók Bizottságának véleménye szerint a nyelvi kérdésnek kiemelt jelentősége van a területi önkormányzatok számára, mivel az nem csak a foglalkoztatási kérdésekben meghatározó, hanem az európai és nem európai polgárok együttélésének kérdésében is, a társadalom minden szintjén és valamennyi szektorban – az egészségügytől („munkaerőhiány”) a turizmusig, a személyeknek nyújtott szolgáltatásoktól az iskola előtti és iskolai környezetben nyújtott oktatásig, illetve a migránsok integrációjáig. Ráadásul a nyelvi kérdés egyre több régió életében is strukturális szerepet kap. A Régiók Bizottsága jogosan szorgalmazza a Kohéziós Alap fellépését, valamint azt, hogy vonják be a stratégiai döntések előkészítésébe.

3.7 Tájékoztató jelentés: „A Bizottság munkadokumentuma: Jelentés a nyelvtanulás és a nyelvi sokféleség ösztönzése című cselekvési terv végrehajtásáról” ⁽⁶⁾:

Az EGSZB attól tart, hogy az európai pénzeszközök szükségességének tagadása inerciához vezethet, vagyis a közösségi fellépések nem tartják a lépést a szükségletek alakulásával, közép- és hosszútávon kiábrándító eredményekhez vezetve. Az EGSZB felhívja a tagállamokat, hogy fontolják meg: a televízió nem elég – az informális tanulási csatornáknak is mérhetőeknek kell lenniük. Ugyanakkor az EGSZB elismeri, hogy az Európai Bizottság által kialakított koordinációs módszer adminisztratív szempontból előrelépést jelent, ha nem is feltétlenül hozza közelebb a nyelvtanulást a polgárokhoz.

⁽²⁾ Vö. A Régiók Bizottsága véleménye a többnyelvűségről, előadó: Roberto Pella (CdR 6/2008).

⁽⁶⁾ Vö. COM(2007) 554 végleges/2., 2007.11.15.

⁽²⁾ Vö. ELAN-jelentés: *Incidences du manque de compétences linguistiques des entreprises sur l'économie européenne* [A vállalkozások nyelvi kompetenciahiányának hatásai az európai gazdaságra], http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_fr.pdf

⁽³⁾ Vö. A Vállalatok Fóruma csoport jelentése: http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm

⁽⁴⁾ Vö. Az Amin Maalouf által vezetett, „Értelmiségiek a kultúrák közötti párbeszédért” csoport jelentése a többnyelvűségről: *Un défi salutaire – Comment la multiplicité des langues pourrait consolider l'Europe* [Üdvös kihívás – a nyelvi sokféleség hogyan szilárdíthatja meg Európát?], http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc1646_fr.pdf

4. Következtetések

4.1 Az EGSZB szerint az Európai Bizottság nyilvánvaló jó szándéka csupán egyfajta ráolvasásra emlékeztet, de semmilyen következetes fellépést nem javasol az Európai Uniónak, a tagállamoktól az oktatási rendszer kiigazítása szintjén elvárt intézkedéseken túlmenően.

4.2 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok tartsanak ki mellett a koncepció mellett, amely a nemzetközi kommunikációt az angolon kívül egyéb nyelvekkel is diverzifikálni kívánja.

4.3 A tagállamoknak a jövőben is támogatniuk kellene az egymással rokon, illetve egymáshoz nyelviileg vagy földrajzilag közelálló európai nyelvkínálat kialakítását az oktatás valamennyi szintjén (iskola előtti, első-, másod- és felsőfokú oktatás, egész életen át tartó tanulás), megőrizve ugyanakkor a sokféleséget.

4.4 A felnőttképzésnek az Európai Bizottság által előterjesztett formájában (?) figyelemmel kell lennie arra, hogy minél több polgárt igyekezzen bevonni az anyanyelv mellett további két élő nyelv ismeretére irányuló erőfeszítésbe, a kínálatot e célhoz igazítva; konkrét, lakóhelyhez közeli intézkedésekkel keltve fel a polgárok érdeklődését és motivációját; használva a civil társadalom e területen működő szervezeteinek know-how-ját és bevonva a köz- és magánszféra szakmai szereplőit; és ügyelve rá, hogy az új kezdeményezések ne válhassanak egyenlőtlenség és diszkrimináció forrásává a kultúrák közötti párbeszédhez kevésbé hozzáférő polgárok rovására.

4.5 Az Európai Bizottság által javasolt két elem, a nyelvtanulás demokratizálódása és az informális nyelvtanulási módszerek kapcsán **pontos értékeléseket kell végezni egy új európai tanúsítási rendszer keretében, a következőkre törekedve:**

- a tagállamok, az Európai Bizottság és az egyéb érintett állami, illetve nem állami szereplők által fogantatott intézkedések hatásértékelése,
- a képesítések átadásának és elismertetésének lehetősége a polgárok és a fizetett munkavállalók számára, státuszuktól függetlenül.

4.6 **A helyi és területi közösségeket konkrétan be kell vonni a jövőbeli pedagógiai kínálat kialakításába,** hogy az megfelelhessen az Európai Bizottság által meghirdetett céloknak.

4.7 Mivel az Európai Bizottság által a vállalkozások gazdasági szükségletei kapcsán kifejtett megfontolások első számú érintettjei a vállalkozások és a fizetett munkavállalók, a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak **arra kellene biztatniuk a társadalmi partnereket, hogy ezt a témát is vonják be a szociális párbeszéd körébe, közösen mérve fel a kihívásokat, és keresve meg a legjobb megoldásokat és legmegfelelőbb gyakorlatokat.**

(?) Vö. COM(2006) 614 végleges és COM(2007) 558 végleges.

4.8 Minden szinten és minden közösség számára lehetővé kell tenni, és támogatni kell a nyelvgyakorláshoz nélkülözhetetlen és a biztos nyelvtudástól elválaszthatatlan eredeti nyelvi környezetben való tartózkodást, amire alighanem különösen a határokon átnyúló kapcsolatokban kevésbé részt vevő – **nevezetesen a röghöz kötöttebb – rétegeknek van igen nagy szükségük – ehhez konkrét eszközöket és forrásokat kell találni.** Senki nem kényszeríthető arra, hogy utazzon, s ugyanakkor egyeseknek **kevesebb anyagi lehetőségük** is van rá, mint másoknak. Az angol nem elegendő, ahogy a televízió sem.

4.9 Ami **a migránsok nyelveit** illeti, értékes **forrás** mivel-tukra kell helyezni a hangsúlyt. E kérdésben több elméleti iskola is létezik. Egyesek úgy vélik, a migránsok kötelesek megtanulni a befogadó ország nyelvét, hogy integrálódhassanak, vagy akár ahhoz is, hogy beléphessenek az EU területére; mások úgy gondolják, hogy a migránsokat megilleti a jog, hogy megtanulják a befogadó ország nyelvét annak érdekében, hogy ott dolgozni és élni tudjanak, valamint megvédhessék jogaikat, és hogy e képzés megszervezése az állami hatóságok felelőssége. Bármely elméletet vesszük, az elmélettől hosszú út vezet a megvalósulásig. Számos tapasztalat azt mutatja, hogy nem minden bevált gyakorlat kapott kellő támogatást, sőt, éppen ellenkezőleg, számos egyesület elesett a korábbi támogatásoktól. Mára e feladat megoldása hatalmas pedagógiai kihívást jelent, hiszen nem minden életkorban lehet ugyanúgy tanulni. Az EGSZB szerint **megfelelő kutatásokat kell végezni ezzel kapcsolatban a nyelvtanulás mögött meghúzódó kultúra-közi eszmecserék mibenlétéről** (8). Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az oktatás és a pedagógiaelmélet valamennyi szakmai szereplőjével konzultálni kell, és be kell vonni őket e folyamatba, a gyermekgondozóktól a felnőttképzésen át az egész életen át tartó tanulás szakértőit. A két leginkább érintett fél a tanuló és a nyelvoktató, beleértve az ún. informális tudás jövőbeli érvényesítésének esetét is (9).

4.10 Az Európában beszélt nyelvek körébe a regionális és nemzeti nyelveket túlmenően a migránsok által beszélt nyelvek is beletartoznak. Ezek a nyelvek jelentősen gazdagítják Európát. Az európai kulturális sokszínűség kezelése tehát kettős tétet hordoz: magát az európai kulturális sokszínűség előmozdítását, és a migránsok iránti toleranciát és tiszteletet. Az EU társadalmi és területi kohéziója már nem csak gazdasági és politikai kérdés, a jövőben – sőt, már a jelenben is – elválaszthatatlanul összefonódik a kulturális dimenzióval is.

4.11 A migránsok nyelveit – **az európai nyelvekhez hasonlóan – tovább kell adni az utódoknak, és mivel egyetlen sem nyelv maradhat fenn, ha nem beszélik, magukat a migránsokat is erőforrásként kell kezelni, mint akik továbbadhatják, illetve oktathatják anyanyelvüket a kommunikációs bázisuk diverzifikálására vágyó közönségnek.**

(8) Vö. www.newcomersinturkey.com – Noureddine Erradi úr hosszú éveken keresztül dolgozott Hollandiában a migránsok képzésével foglalkozó központokban, és számos pedagógiai eszközt kidolgozott az ügynökségek, illetve területi önkormányzatok mellett működő oktatók és tanácsadók részére.

(9) A „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. szeptember 11-i véleménye az Európai szakoktatási és szakképzési kreditrendszer (ECVET) létrehozásáról, előadó: An LE NOUAIL_MAR-LIERE (CESE 1066/2008).

4.12 Mindez azt jelenti, hogy ma az európai civil társadalomnak nem elég ecsetelni, milyen előnyökkel jár a nyelvek ismerete egy többnyelvű környezetben – az európai civil társadalom azt várja, hogy az egyesületek körében megszülető kezdeményezései el legyenek ismerve, szükségleteit felismerjék, és hogy minden esetben azt szeretné, ha megfelelő eszközök állnának rendelkezésére, akár magán- akár állami forrásokból biztosítják azt.

4.13 Mindez azt is jelenti, **hogy a társadalmi partnereknek hajlandónak kell lenniük hosszú távon gondolkodni, és együtt meghatározni a szükséges képzéseket, a kialakítandó alapfokú és egész életen át tartó oktatást, a megfontolandó állami illetve magánberuházásokat, szem előtt tartva a vállalatok versenyképességét.**

4.14 Amennyiben az EU elismeri a nyelvtanítás szükségességét a versenyképesség és a lisszaboni stratégia célkitűzései szempontjából, a fenti ajánlás valóban elnyeri teljes értelmét.

4.15 Az Alapjogi Charta 21. és 22. cikkében előírja a nyelvi sokféleség előmozdítását, és a nyelvi alapon történő diszkrimináció tilalmát. Az Európai Bizottságnak ezért **meg kellene vizsgálnia, mely tagállamok rendelkeznek megfelelő szabályozással e területen, szükség esetén az Alapjogi Ügynökséghez fordulva, és elemeznie kellene a kérdést, vajon a tagállamokban hatályban lévő eltérő végrehajtási rendszerek nem okoznak-e torzulásokat és egyenlőtlen bánásmódot az európai polgárok között, nevezetesen a mobilitás, a munkavállalás stb. terén.** E tekintetben például két szintet kell megkülönböztetni: egyrészt a szóban forgó munkahelyhez kapcsolódó feladatokhoz szükséges nyelvismeret szintjét (kapcsolat idegen nyelvű közönséggel, illetve ügyfelekkel), másrészt a feladatok végrehajtásához kapcsolódó utasításoknak a végrehajtó személy nyelvére történő átadását.

4.16 Az EGSZB különös érdeklődéssel várja, milyen javaslatokat kíván előterjeszteni az Európai Bizottság a fenti konkrét kérdésben a 2008 szeptemberére várható végrehajtási stratégiában, illetve hogy milyen előrelépést jelentenek azok az előző stratégiához képest.

4.17 Ami az európai polgárok és a nem európai állampolgárok kulturális jogait, illetve az EU külső együttműködési stratégiáját illeti, az Európai Bizottságnak alighanem **a sokféleségről szóló UNESCO-egyezményre kell támaszkodnia, a kulturális területen aktív egyesületekkel és NGO-kkal egyeztetve olyan iránymutatásokat terjesztve elő, amelyek levonják a tagállamok általi ratifikáció Európára vonatkozó tanulságait.**

4.18 A mobilitás a szociális partnerek vesszőparipája, és számos munkaadó és munkavállaló, illetve hatóság – köztük az Európai Bizottság – a munkanélküliség és a munkaerőhiány elleni legfőbb ellenszert látja benne. Ugyanakkor egyelőre túl kevés hangsúlyt kap a nyelvi akadályok kérdése. Megemlíthetjük például az egész életen át tartó tanulás keretében egyszerre végbemenő szakmai képzés és nyelvi célkitűzések elérésének nehézségeit, nem beszélve – a szülő szakmai mobilitása esetén – a gyermekek szabad iskolaválasztásának lehetetlenségéről. Elég, ha a romák példáját idézzük számos európai országban, vagy egyes olasz csoportokét Németországban. Az Európai Bizottságnak nem kellene ezt a kérdést teljesen a tagállamokra bízni, hanem tájékoztatást kellene kérnie tőlük az iskolákban az európai nemzetiségek között nyelvi alapon történő diszkriminációról.

4.19 Ki kell térni a tagállamok nehézségeire a „munkavállalói kiküldetésekről” szóló európai irányelv alkalmazása során, illetve a szociális partnerek helyszíni, megértési nehézségekből fakadó problémáira, amelyeket az Európai Bizottság sem hagyott figyelmen kívül, de melyekről a fentieknek megfelelően egyeztetni kellene az érintett felekkel (Európai Bizottság, tagállamok, szociális partnerek, helyi és tagállami hatóságok, foglalkoztatási szolgálatok stb.) ⁽¹⁰⁾.

4.20 Végezetül gondolni kell arra is, milyen eszközökkel képesek érvényesíteni a közösségi intézmények nyelvi gyakorlataikat a hivatalos intézményi kommunikáción túl: az EGSZB megjegyzi, hogy a kérdés nem egyszerű, hiszen számos hivatalos dokumentum nincs lefordítva, ami ismételten felveti a pénzeszközök kérdését. Példaként említhetjük az európai intézmények, például az Európai Tanács vagy az EU elnöksége honlapjának üdvözlő oldalát követő oldalakat.

Kelt Brüsszelben, 2008. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB 2008. május 29-i véleménye: „A munkavállalók szolgáltatásnyújtás keretében történő kiküldetése: az előnyök és a potenciál maximalizálása a munkavállalók védelmének biztosítása mellett”, előadó: An Le Nouail Marlière (HL C 224., 2008.8.30.).